

Utenriksanalyse: Kinesisk hukommelse og glemsel

Kina står foran en rekke kontroversielle jubileer. Holder den politiske stabiliteten ut 2009?

Av Stein Tønnesson, historiker og fredsforsker.

Minner i stort format: Beijing markerer 30-årsjubileet for reformpolitikken. Foto: Andy Wong/Scanpix

Kina har allerede markert at det er tredve år siden Deng Xiaoping innledet de økonomiske reformene som utløste landets fenomenale økonomiske vekst. Den 15. desember markerte også tredveårsjubileet for USAs anerkjennelse av Folkerepublikken. Den 29. januar, kort etter innsettelsen av Barack Obama i Det hvite hus og midt under den kinesiske nyttårsfeiringen, er det tredve år siden Dongs historiske besøk hos Jimmy Carter. Enkelte håper at Obama skal vise Kina særlig respekt ved å dra til Beijing på sin første utenlandsreise.

Den 17. februar blir ikke markert. Da er det tredve år siden Folkets frigjøringshær rykket inn i Vietnam, i en såkalt lærepengeaksjon, der mellom 20 og 30 000 soldater ble drept på hver side i løpet av én måned. Vietnam skulle straffes for å ha invadert Kambodsja og gjort slutt på

Pol Pots folkemord. I år vil verken Kina eller Vietnam minne hverandre om krigen dem imellom. Men det kan være verdt å vite at den krigen var Kinas siste til dags dato.

Kina og Japan utmerker seg blant verdens stormakter ved verken å ha hatt noen væpnet konflikt internt eller deltatt i krig andre steder gjennom tre årtier.

Vårens første jubileum er også blant dem som skal glemmes. Den 25. april for ti år siden samlet mer enn ti tusen medlemmer av meditasjonsbevegelsen Falun Gong seg foran Kommunistpartiets hovedkvarter i Beijing til en stille protest mot at noen av deres tilhengere var blitt slått og arrestert i Tianjin. Protesten kom som et sjokk på Kinas ledere, som snart etter forbød den gulkledde bevegelsen. Siden da har ingen vært mer fryktet og undertrykt i Kina enn Falun Gong.

Vårens andre jubileum er også litt vanskelig. Det er nitti år siden 4. mai-bevegelsen i 1919, Beijing-studentenes protest mot at Versailles-konferansen ville la Japan beholde Tysklands tidligere konsesjonsområder i Kina, som Japan hadde okkupert under

verdenskrigen. 4. mai-bevegelsen ble en forløper for den moderne kinesiske nasjonalismen.

Kinas moderne historie handler mye om krig og konflikt med Japan, men i det siste har forholdet forbedret seg. Partiledelsen i Beijing er derfor neppe interessert i noen gjentakelse av de anti-japanske demonstrasjonene fra 2005, da Japan nok en gang mislyktes med å bli fast medlem av FNs sikkerhetsråd.

På forsommeren, den 4. juni, er det tyve år siden militære styrker rykket inn i Beijing, drepte flere hundre ubevæpnede mennesker i gatene, og rensset Tiananmen-plassen for demonstranter. Det myndighetene kaller 4. juni-hendelsen og andre kaller massakren i Beijing, vil ikke få noen offisiell oppmerksomhet.

Tiananmen-plassen skal helst forbindes med høsten. Den 1. oktober er det seksti år siden Mao Zedong utropte Folkerepublikken Kina på denne plassen, etter å ha beseiret Chiang Kai-shek i borgerkrigen. Nasjonaldagen vil bli behørig feiret. Mon tro om Chiang Kai-sheks gamle Guomindang-parti, som gjenvant makten i Taiwan under presidentvalget i mars i fjor, lar seg representere i Beijing denne gangen. Forholdet mellom Taiwan og Folkerepublikken er nemlig inne i en tøværsperiode.

Midt i oktober kommer bekjentgjørelsen av Nobels fredspris for 2009. For tyve år siden gikk den til Dalai Lama. Da brøt Kina nesten de diplomatiske forbindelsene med Norge. Aldri før eller senere har Nobels fredspris gått til en kineser. Verken den kinesiske eller den norske regjering ønsker noen kinesisk dissidentpris i 2009 heller, rett før klimatoppmøtet i København.

Slik ser min kinesiske kalender ut. De aller største spørsmålene kan ikke knyttes til noen særskilt dato:

Kan den raske økonomiske veksten fortsette når det amerikanske markedet svikter?

Kan de som mister jobben i kystbyenes eksportindustri finne ny sysselsetting inne i landet?

Kan Kina utvikle et stort indre marked?

Hvis ikke, kan det spøke for den politiske stabilitet som har preget verdens mest folkerike land siden 4. juni 1989.

Publisert i Morgenbladet, 09. januar 2009